

Výklad kříže v kostele sv. Václava v Pardubicích u salesiánů

V den svátku sv. Václava roku 2015 byl v našem kostele požehnán nový kříž. Hlavní změna oproti tomu původnímu je na první pohled jasná: dříve zde visel prostý dřevěný kříž, jen dvě spojená břevna; nyní je zde Ukřížovaný. Pro nás není tak důležité dřevo kříže, jako Kristus, jeho láska a to, s čím k nám přichází. Tato plastika je prostředkem k meditaci utrpení Krista, k přiblížení oběti, kterou pro nás přinesl. Je to symbol Vyznání víry. Symbol, v jehož jménu se scházíme.

V tomto novém kříži se snoubí dva materiály: dřevo a kov. Jelikož je kříž začátkem celkové obnovy interiéru našeho kostela, bude v budoucnu, dá-li Pán, materiálově spojen i s ostatními prvky v presbytáři. Dřevo a kov budou použity i na dalších částech mobiliáře, někde se přidá ještě kámen. Při postupné obnově vybavení kostela by mělo časem dojít i na výměnu sedadla pro kněze. Kněz při mši svatě zastupuje Krista. Když začíná sloužit mši svatou, vstupuje na Kristův kříž, proto by se na jeho sedadle podobnost s křížem měla projevit.

Samotný kříž je vyroben z kartáčovaného smrkového dřeva. Kartáčování je způsob úpravy, díky které na dřevě vystupují tzv. léta. Pohled na ně v nás může evokovat Kristova léta strávená mezi lidmi na Zemi. Dřevo kříže poukazuje také na tesařské řemeslo - povolání, kterému se Ježíš naučil od svého pěstouna sv. Josefa a které také většinu svého dospělého života vykonával. Upozorňuje nás, že Pán Ježíš na sebe vzal skutečně náš lidský úděl se vším všudy - kromě hříchu - včetně „dobývání chleba v potu tváře“ (srov. Gn 3,19).

Kristus na kříži (tzv. korpus) je ukován z oceli. Výtvar je sice moderním uměním, je třeba si domyslet některé prvky jako třeba svaly či ústa, přesto je korpus anatomický, odpovídá rozměrům lidského těla, je vytvořen v životní velikosti lidí Ježíšovy doby.

Kristus na tomto kříži není ve strnulé, trpné póze, ani to není mrtvé tělo. Přestože jej přibili na kříž, je v pohybu - to je zdůrazněno pravou nohou pokrčenou v kolenu, která naznačuje, že postava je připravena vykročit, má v sobě život. Muž na kříži není odepsaný, neodchází do nicoty, ale dává najevo, že jeho cesta není u konce, byť tělesná smrt je už blízko.

Zahledíme-li se na Ukřížovaného, na první pohled mohou zaujmout mohutná prsa. Taková mívá muž, který těžce fyzicky pracuje, a práce tesaře byla v Ježíšově době fyzicky ještě náročnější, než jak ji známe dnes, v době moderních strojů.

Pokud zaměříme svůj pohled na Jeho obličej, mohou nás zarazit chybějící ústa. Není to chyba, autor na ně nezapomněl, ale chce nám připomenout výrok z proroka Izajáše vztahující se k trpícímu Mesiáši: „Jako beránek vedený na porážku neotevřel ústa.“ (srov. Iz 53,7) Hledíme na Krista, který se nebrání nespravedlnosti, ale z bezbřehé lásky k nám na sebe bere trest za naše hříchy a přijímá tuto šílenou smrt, aby nás z moci smrti vykoupil a otevřel nám cestu k Otci.

Kristus přibitý na kříži trpí a toto nepředstavitelné utrpení je na jeho těle znát: z jeho polohy vnímáme napětí, zobrazené také roztažením prstů, tělo je zkroucené bolestí do tvaru písmene S. Člověk a Bůh visící na třech hřebech umírá pro naši spásu. Trnová koruna na jeho hlavě způsobuje při každém pohybu ostrou bolest a drásá kůži do krve.

Vztyčené ruce a roztažené prsty nám mohou připomínat touhu dosáhnout do nebe, kterou v sobě

neseme i my. Zdůrazňují Ježíšovo volání o pomoc směřované k Otci. Výkřik: „Eli, Eli, lema sabachthani - Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil,“ (srov. Mt 27,46) je vyjádřením úzkosti, opuštěnosti, kterou musel On prožít, abychom my mohli i v nejtěžších chvílích svého života, v nemoci, strachu, hříchu, mít jistotu, že nejsme Bohem opuštěni.

Velmi jemně působí hlava Krista, která mluví o soucitu. Je mírně nakloněná k nám, jako hlava matky, která se sklání k dítěti, aby mu pofoukala bolístku. Moudrá matka to ale nebude s foukáním a opečováváním potomka příliš přehánět - jenom tak, aby se mohlo jít dál. Bůh se v Kristu stejně sklání k nám.

Neupravenými vlasy, v pramenech rozpuštěnými na všechny strany, umělec vyjadřuje Izajášovo proroctví o trpícím Služebníkovi naplněné v Kristu Ježíši: „Neměl krásy ani podoby člověka...“ (srov. Iz 53)

Nad Kristovou hlavou čteme nápis: Ježíš Nazaretský, král židů. Tento nápis četli všichni, kteří pohlédli na Ježíše z Nazareta visícího na kříži na hoře Golgotě. Vojáci, kteří Ježíše mučili, se mu pro královský titul vysmívali. (srov. Jan 19)

Rána v boku, bederní rouška - to jsou jasná znamení, o koho jde: Pán Ježíš Kristus, který se pro nás dal ukřižovat. Bederní rouška je znamením ponížení, které Pán Ježíš pro nás podstoupil. Byla tím jediným, co zůstalo Stvořiteli a Králi celého světa, když si i jeho šaty rozdělili losem. Pohled na ránu v Ježíšově boku, ze které „vyšla krev a voda“, může naše myšlenky zavést až k putování Izraelitů na poušti - díky vodě vytrysklé ze skály nezemřeli žízni a mohli putovat dál. Krev tryskající z boku Spasitele je pro nás vodou života věčného. (srov. Jan 19)

Hřeby, probodávající ruce a nohy, jsou jasně viditelné a zářící. Jsou to naše hříchy, kterými jsme Krista ukřižovali.

Český kníže sv. Václav, patron našeho kostela, prokazoval velkou úctu znamení naší spásy - kříži našeho Pána. Nosil znamení Krista Ukřižovaného na čele, stavěl kostely, v nichž se lidé klaněli Kristu Ukřižovanému. Také my na čestné místo v čele tohoto kostela stavíme Kristův kříž - znamení naší víry.

Při mši svaté se soustředíme na oltář, na němž se zpřítomňuje Kristova oběť. Tento kříž je postaven tak, aby na oltář navazoval.

Po mši svaté můžeme zůstat v modlitbě s pohledem upřeným na kříž:

Pohled na trpícího Krista nás může utišit v našich bolestech a utrpení. Jsme-li unavení, může náš pohled spočinout na Jeho ochablých svalech - dříve silný muž plný života je nyní vyčerpaný, na konci svých sil. V opuštěnosti a ponížení pohleďme na Ježíšův němý obličej. V netrpělivosti na léta viditelná na dřevu kříže. Také Kristus prožil bolest, utrpení, únavu, opuštěnost a ponížení. Avšak vědomí, že takto neskončil, že po tom všem utrpení přichází vzkříšení, nás může povzbudit, abychom dál bojovali s pohledem a srdcem zaměřeným na Krista.

Ať tato plastika Krista na kříži povznese nejen tento prostor, ale především duchovní život všech, kdo na ni upřou zrak.

Amen.

P.Ondřej Matula SDB

V Pardubicích dne 28.9.2015